

Verksamhetsrapport

efter kvalitetsgranskning av undervisning på yr-
kesprogram vid Burgårdens utbildningscentrum
i Göteborgs kommun

Innehåll

Inledning

Fakta om skolan

Bakgrund och syfte

Frågeställningar

Resultat

Metod och genomförande

Inledning

Skolinspektionen genomför en kvalitetsgranskning av undervisning på yrkesprogram under hösten 2013 och våren 2014. Granskningen vid Burgårdens utbildningscentrum i Göteborgs kommun ingår i detta projekt. På skolan granskades undervisningen i årskurs 2 på barn- och fritidsprogrammets inriktning barnskötare och elevassistent.

Burgårdens utbildningscentrum besöktes den 9 och 10 april 2014. Ansvariga inspektörer har varit enhetschef Lena Dahlquist och konsult Annika Jervgren. I denna rapport redovisar inspektörerna sina iakttagelser, analyser och bedömningar. Förutom en redogörelse av kvalitetsgranskningens resultat ges även en kort beskrivning av granskningens syfte, frågeställningar och genomförande. Granskningen har ett uttalat elevperspektiv vilket innebär att inspektörerna under två dagar har följt en klass i årskurs 2.

Kvalitetsgranskningen av undervisning på yrkesprogram genomförs i ytterligare 63 gymnasieskolor. När kvalitetsgranskningen är avslutad i sin helhet redovisas de samlade resultaten i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. För de skolor som har ingått i granskningen ger rapporten en referensram och en möjlighet till jämförelse med förhållanden på andra skolor. Den enskilda rapporten kan därmed sättas in i ett större sammanhang.

Fakta om Burgårdens utbildningscentrum

Burgårdens utbildningscentrum är en kommunal gymnasieskola i centrala Göteborg. På skolan finns totalt 1200 elever varav 250 går på barn- och fritidsprogrammet. Skolan har ytterligare tre yrkesprogram; hantverksprogrammet(HV), hotell- och turismprogrammet(HT) samt naturbruksprogrammet(NP). På skolan finns även ett lärcentrum, prövnings enhet, introduktionsprogram och den av skolan benämnda aspergerenhet med tre studieförberedande program.

Burgårdens utbildningscentrum leds av fem rektorer. På barn- och fritidsprogrammet finns det tre olika inriktningar; fritid och hälsa, pedagogiskt arbete samt socialt arbete. Det finns fyra olika yrkesutgångar; barnskötare- och elevassistent, personlig tränare, personlig assistent samt lärlingsutbildning. Arbetet på programmet bedrivs i arbetslag motsvarande inriktningar. Lokala programråd finns per yrke. Skolinspektionen har under sitt besök följt en klass med inriktning; barnskötare- och elevassistent som består av 18 elever.

Bakgrund och syfte

I och med reformeringen av gymnasieskolan 2011 renodlades skillnaderna mellan yrkesprogram och högskoleförberedande program. Syftet med reformen var att bättre förbereda eleverna för kommande arbete eller vidare studier samt att öka genomströmningen i gymnasieskolan. En bättre genomströmning i gymnasieskolan är en vinst både för individen och för samhället. Genomströmningen skiljer sig mellan olika program, där avbrotten överlag är vanligare på yrkesförberedande program än på studieförberedande program. Elever som avbryter sina gymnasiestudier uppger själva att de saknar motivation för skolan, att utbildningen upplevs som meningslös och att skolan inte gett det stöd eleverna har behov av.

Elever som har avbrutit sina studier har många gånger inte upplevt att de varit delaktiga i beslut om arbetssätt och arbetsformer i skolarbetet och det som förväntats göras i skolan har inte stämt överens med vad eleverna själva velat. Enligt forskningen blir elever mer studiemotiverade när de upplever att de själva kan vara delaktiga i att utforma undervisningen och dess innehåll. Själständighet och ansvar för den enskilda eleven betonas i skollagen och i läroplanen.

Forskningen visar även att eleverna upplever det som mer motiverande och mer meningsfullt med yrkesämnena då de själva kan identifiera sig som exempelvis en blivande kock eller mekaniker och att de får arbeta med något "som är på riktigt". Yrkesämnena kan också fungera som en ingång till motivation

och självförtroende även för de gymnasiegemensamma ämnena. I arbetet med yrkesämnena kan eleverna se behov av att använda kunskaper i gymnasiegemensamma ämnena. Lärande underlättas om det sker i meningsfulla sammanhang, exempelvis genom att i ämnet matematik räkna ut måtten på något som ska tillverkas.

Lärarna har en central roll i att, medvetet eller omedvetet, påverka elevernas motivation och självbild. Det är inte ovanligt att elever på yrkesprogram har erfarenheter från stödundervisning i grundskolan. För elever som har tidigare negativa erfarenheter är det extra viktigt att inte försättas i situationer där de misslyckas igen. Istället gynnas elevernas självförtroende av att de får känna att de lyckas och får bekräftelse på sin progression. Därför är det viktigt med tydlig och löpande återkoppling.

Elever på yrkesprogrammen har ofta relativt låga meritvärden från grundskolan, något som kan vara en indikation på att eleverna inte fått tillräckligt stöd eller motiverats i tillräcklig omfattning under tidigare studieår och att det därför i denna elevgrupp finns stödbehov, bristande motivation och negativa erfarenheter från tidigare studier. Skolverket har påtalat att stödinsatser ofta sätts in för sent. Det konstateras att särskilt stöd främst ges i gymnasiegemensamma ämnen, men sällan i programgemensamma ämnen, vilket också bekräftas av erfarenheter från Skolinspektionens sammanhållna tillsyn av utbildningsföretag.

Kvalitetsgranskningens syfte är att granska om elever på yrkesprogram får en ändamålsenlig undervisning som stärker deras motivation att lära, för att därigenom skapa goda förutsättningar för att eleverna ska nå utbildningens mål och slutföra utbildningen. Elever som riskerar att inte nå kunskapsmålen utgör ett särskilt fokus i granskningen.

Frågeställningar

Möter undervisningen på yrkesprogrammen elevernas intressen, förväntningar och behov så att eleverna upplever undervisningen som meningsfull?

För att besvara den övergripande frågeställningen utgår Skolinspektionen från nedanstående underfrågor:

- Har eleverna inflytande över undervisningen och anpassas den därefter?
- Placerar kunskapsinnehållet i ett för eleverna meningsfullt sammanhang för att därigenom konkretisera lärandet?

- Får eleverna kontinuerlig återkoppling för att synliggöra lärande och progression och därmed stärka tilliten till den egna förmågan?
- Får elever i behov av särskilt stöd åtgärder som är anpassade så att eleven ges goda förutsättningar att slutföra utbildningen?

Resultat

Utifrån tidigare nämnda bedömningsområden har Skolinspektionen bedömt kvaliteten i undervisningen på barn- och fritidsprogrammets inriktning barnskötare- och elevassistent och identifierat tre prioriterade utvecklingsområden. Dessa beskrivs nedan.

Utvecklingsområden

Placeras kunskapsinnehållet i ett för eleverna meningsfullt sammanhang för att därigenom konkretisera lärandet?

SAMVERKAN FÖR ELEVERNAS LÄRANDE

Enligt läroplanen för gymnasieskolan ska lärarna samverka med varandra. Rektorn har ett särskilt ansvar för att lärare i olika kurser samverkar och att eleverna får ett sammanhang i sitt lärande. Granskningen visar genom intervjuer med elever, lärare, rektor och vid lektionsobservationer att det saknas en systematisk samverkan mellan lärare i gymnasiegemensamma ämnen och lärare i yrkesämnena. De intervjuade lärarna uppger att det är på "eget initiativ" som samverkan sker eller att någon lärare undervisar i både ett gymnasiegemensamt ämne och ett yrkesämne som möjliggör ämnesintegrering av undervisningen. Det är enligt lärarna svårt att få tid till samverkan när lärare som tidigare samverkat tillhör olika arbetslag. Lärarna i framförallt de gymnasiegemensamma ämnena upplever att det är många elever i den granskade klassen som riskerar att bli underkända och få betyg F, främst av den anledningen att de har hög frånvaro och inte lämnar in sina uppgifter.

I intervju med rektor framkommer det att en del lärare, som rektor uppger det, saknar intresse för att samverka, vilket har försvårat samarbetet lärare emellan. Rektor menar att det finns förutsättningar genom att lärarna har gemensamma arbetsrum och har tid avsatt för att arbeta inom de fyra olika arbetslag som finns inom barn- och fritidsprogrammet. Däremot upplever hon att "det behövs en gemensam och tydlig dagordning som alla arbetslag kan följa för att undvika att lärarna fastnar i diskussioner om elevers individuella situation". Rektorn har inför hösten planerat att arbetslagen ska gemensamt ägna kommande studiedagar åt att arbeta med kursmål för att hitta möjliga vägar till infärgning.

Hon kommer även att träffa skolans schemaläggare för att se över arbetslagens möjligheter till en utökad gemensam tid för samverkan.

De intervjuade eleverna upplever i högre utsträckning undervisningen i yrkesämnena som mer meningsfull än i de gymnasiegemensamma ämnena. Flera av eleverna i den aktuella klassen har svårt att se meningen med undervisningen i vissa av de gymnasiegemensamma ämnena, men att det även finns en koppling till på vilket sätt lärarna undervisar. Till exempel tar de upp ämnet historia, där läraren använder datorbildspel för att fånga elevers intresse och uppmärksamhet. Eleverna uttrycker att det sker en sammankoppling av yrkesämnena och gymnasiegemensamma ämnena endast i några få ämnen, exempelvis i svenska och pedagogiskt arbete, där läraren råkar undervisa i båda ämnena. Enligt Skolinspektionens elevenkät för skolans barn- och fritidsprogram har det framkommit att ca 75 % av eleverna upplever sin undervisning i yrkesämnena som meningsfull och i de gymnasiegemensamma ämnena ca 46 %.

Det finns fyra lokala programråd för barn- och fritidsprogrammet. Enligt rektor finns det ett gemensamt programråd med vuxenutbildningen för inriktningen pedagogiskt arbete. Inom detta programråd saknas representation från elever på grund av att vuxenutbildningen anser att det inte behövs för att deras elever läser utbildningen under en kort period. Programrådet för inriktning fritid och hälsa med yrkesutgång till personlig tränare finns det elever representerade. Däremot för inriktningen socialt arbete med yrkesutgång till barnskötare och elevassistent finns elevrepresentation, men branschen har tackat nej till att delta i programrådet. Branschen upplever att samarbetet mellan skola och arbetsplatser fungerar tillfredställande och har svårt att avsätta resurser för att delta i programrådet. Utöver detta finns ett programråd för lärlingsutbildningen med elevrepresentation. Det har enligt rektor varit svårt att få elever att vilja delta i programråden och inför hösten kommer rektor att göra "en kraftsamling för att öka elevernas deltagande i programråden". På Burgårdens utbildningscentrum finns även 4 elevskyddsombud med en elevrepresentant från barn- och fritidsprogrammet.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att arbetet mot utbildningens examensmål kan förbättras om programmet utvecklar en fungerande samverkan mellan yrkeslärare och lärare i gymnasiegemensamma ämnen för att främja att elevernas hela utbildning sätts i ett för eleverna meningsfullt sammanhang. I och med att lärarnas samverkan sker i liten utsträckning och att det inte sker någon ämnesintegrering i någon större omfattning, så skapas det inte ett sammanhang för eleverna så att de motiveras i undervisningen i de gymnasiegemensamma ämnena. I detta ingår att se över och ge lärarna förutsättningar till att bedriva samverkan mellan yrkes- och gymnasiegemensamma ämnen.

Får eleverna kontinuerlig återkoppling för att synliggöra lärande och progression och därmed stärka tilliten till den egna förmågan?

UTVECKLING AV ELEVERS FÖRMÅGOR

Eleverna uppger i intervjuerna att de i yrkesämnena har en relativt god uppfattning om kunskapskraven. De vet vad de ska klara av för att nå de olika betygen och hur de ligger till i förhållande till dessa. I flera gymnasiegemensamma ämnen saknar de kunskap om vad som krävs för olika betygssteg och hur de ligger till i förhållande till dessa. Eleverna uppger att återkopplingen om hur de ligger till kommer först i efterhand när betyget redan är satt och har ibland varit rena överraskningar för dem, vilket de inte upplever i yrkesämnena. I intervjuerna uppger eleverna att vissa lärare endast hänvisar till kunskapskraven, Skolverkets matriser som finns på skolans hemsida(Hjärntorget) utan att närmare förklaringar ges. Eleverna upplever det svårt att förstå innebörden av kunskapskraven framförallt inom de gymnasiegemensamma ämnena.

I intervjuerna med lärarna framkommer att de återkopplar och använder matriserna på olika sätt. Enligt en lärare finns alla kunskapskrav på skolans hemsida, men alla elever använder dem inte. Samma lärare upplever att formativ bedömning tar tid och att det inte finns tid till att ge återkoppling. "Det är svårt att hinna skriva ned allt som krävs för att de ska förstå varför de inte når ett visst kunskapskrav". En yrkesämneslärare tycker det är viktigt att förtydliga kunskapskraven och förenkla genom tydliga svarsexempel så att eleverna förstår kvalitativa skillnader mellan nivåerna för de olika betygsstegen. Vid Skolinspektionens lektionsobservation i ett gymnasiegemensamt ämne visade en lärare endast kunskapskrav för betyg E för en uppgift och har därmed inte gett eleverna möjligheten att se progression i lärandet. I lärarintervjuerna uppges det att eleverna vid det granskade programmet och inriktningen är osäkra när det gäller kunskapskraven i flera ämnen och att det kan ha en negativ inverkan på elevernas lärande och progression.

Enligt rektor har alla lärare vid start av ny kurs i uppdrag att gå igenom målen och kriterierna tillsammans med sina elever, där eleverna har möjlighet att påverka genom hur de ska uppnå målen genom exempelvis prov och gruppuppgifter.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att skolan behöver utveckla sitt arbete med att ge eleverna kontinuerlig återkoppling med utgångspunkt i kunskapskraven, i syfte att förtydliga och synliggöra lärande och progression och stärka elevernas tillit till den egna förmågan. På barn- och fritidsprogrammet behöver rektor tillsammans med lärarna utveckla ett mer likartat arbetssätt med att presentera mål och kunskapskrav för eleverna.

Får elever i behov av särskilt stöd åtgärder som är anpassade så att eleven ges goda förutsättningar att slutföra utbildningen?

ANPASSADE STÖDÅTGÄRDER EFTER ELEVERS SÄRSKILDA BEHOV

I den aktuella klassen finns det elever med antagningspoäng mellan 210 och 10 och av klassens 18 elever har 11 en så kallad F-varning i minst en kurs.

Elevhälsoteamet består av en specialpedagog, rektor, kurator, skolsköterska och studie- och yrkesvägledare som träffas 2 timmar varje vecka för att diskutera aktuella elevärenden. Klassens studiehandledare kallas in vid behov, men kan också boka tid. Eleverna träffar sin studiehandledare varje vecka för diskussioner kring hur det fungerar i klassen. Åtta av klassens elever har egen tid hos skolans specialpedagog.

Vid intervju med specialpedagog beskrivs rutinerna kring åtgärdsprogram. Skolan skiljer på ett som de kallar litet (informellt åtgärdsprogram) och ett stort (formellt åtgärdsprogram för särskilt stöd). Det "lilla programmet" innebär att läraren observerat att eleven riskerar en så kallad F-varning och signalerar detta till elevhälsoteamet, där olika insatser ges och som senare utvärderas och vid behov kan leda till att ett åtgärdsprogram utarbetas. Skolan har en kunskapsportal vid sitt bibliotek som är öppen alla dagar, vilken är bemannad med olika kompetenser för att ge stöd till eleverna. Enligt specialpedagogen schemaläggs elever med behov av stöd till kunskapsportalen, men de elever med störst stödbehov går inte dit själva, utan specialpedagogen får följa med eleverna. Alternativt arbetar pedagogen med eleverna i mindre grupper eller enskilt. I intervju med specialpedagogen framkommer att eleverna som går på yrkesprogrammen vid Burgårdens utbildningscentrum är det ca 50 % av eleverna som inte får fullständiga betyg. Enligt specialpedagogen finns det många elever som har sociala- och språkliga problem och det krävs ofta individuella lösningar och samarbete med sociala myndigheter, vilket specialpedagogen lägger ned mycket arbete kring och hon upplever att behoven är större än de insatser som skolan kan ge eleverna. Många elever har problem med hög frånvaro, vilket skolan ser som ett problem.

Rektor uppger i intervju att Burgårdens utbildningscentrum är en skola präglad med "många elever som mår dåligt" och att det vid barn- och fritidsprogrammet finns en stor bredd ibland elevernas meritvärden både när de söker till programmet, men även efter avslutat program. Elevers studiemoral och höga frånvaro har uppmärksammats genom att skolan deltagit i ett treårsprojekt, där målet varit "en nollvision att ingen elev ska lämna gymnasiet" (för att undvika avhopp). Skolan har haft en extra resurs i form av extern coach som

Rapport

2014-05-20

9 (10)

Dnr 400-2013:2457

haft till uppgift att ringa upp elever som har hög frånvaro och inte kommer till skolan. Dessutom har det tagits fram statistik på elevernas betyg, där det skett en ökning av antalet godkända betyg. Rektor har det senaste året arbetat med elever som har hög frånvaro och mer aktivt se till att förtydliga kraven för vad som gäller för att få studiebidrag från Centrala studiemedelsnämnden. Elever och föräldrar informeras om dessa krav vid föräldramöte och via information direkt till hemmet. Närvarorapportering av eleverna sker systematiskt, en del lärare använder en lista som eleverna får skriva på vid sin ankomst, andra lärare noterar direkt i skolans datorsystem. Enligt rektor har det nyligen upptäckts att elever som behöver särskilt stöd och har schemalagts till skolans Kunskapsportal inte deltagit. Eleverna har svarat att de inte känt sig trygga med att gå till Kunskapsportalen, eftersom de inte känner lärarna och att det hade varit bra om specialpedagogen följt med dem dit. Rektorn uppger att hon kommer vidta åtgärder genom att se till att Kunskapsportalens lärare för in närvaro/frånvaro och att eleverna blir introducerade till de nya lärarna. När det gäller åtgärdsprogram, upplever rektor att det finns utarbetade rutiner för detta och hennes täta samverkan med specialpedagogen gör att de tillsammans har en bra uppföljning. Om det finns behov av handledning på elevens modersmål kan rektor beställa denna tjänst av kommunens språkenhet mot en kostnad. I samband med att eleverna börjar sin utbildning har programmet ett intervjuformulär, där skolan går igenom ett antal frågor med eleverna om olika stöd, vilket enligt rektorn skulle kunna förtydligas med en fråga om elever har fått handledning på sitt modersmål.

I intervjuer med lärarna uppger samtliga att flera elever är "studieomotiverade" och att vägen till utbildningsmålet kan se olika ut. Klassen hade i årskurs 1 svårt i sina relationer emellan elever och lärare. Lärarna tycker att eleverna har mognat efter deras arbetsplatsförlagda lärande och att klassen numera fungerar bra. Många elever i klassen kommer för sent till lektionerna och har hög frånvaro. När eleverna har kommit efter, finns det möjlighet att få stödundervisning via kunskapsportalen, men flera lärare tycker inte att det fungerar som det är tänkt, eftersom eleverna inte går dit. Däremot ser lärarna behov av att flera specialpedagoger som är kopplade direkt till klassen skulle kunna göra skillnad.

Vid samtal med elev som har ett åtgärdsprogram framkommer det att eleven inte får studiehandledning på sitt modersmål. Det är svårt att bedöma vilket stöd som getts och eleven går inte till specialpedagog. Eleven upplever att vissa lärare inte informerar tillräckligt om kunskapskraven och förstår inte vad som förväntas för att uppnå ett visst betyg.

Enligt skollagen är skolan skyldig att utreda behovet av särskilt stöd om en elev riskerar att inte nå målen i en kurs. Vid tiden för granskningen är det endast en

elev i klassen som har ett pågående åtgärdsprogram. Skolinspektionen vill mot bakgrund av att en stor andel av klassens elever har så kallad F-varning i minst en kurs och det vid Skolinspektionens lektionsobservationer noterats hög frånvaro eller sen ankomst, betona vikten av att orsakerna till frånvaron utreds och att åtgärder sätts in utifrån vad som framkommer av utredningen.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att skolan behöver utveckla uppföljning och utvärdering av olika stödinsatserna. Orsakerna till elevernas frånvaro behöver utredas. Vidare behöver rektor tillsammans med elevhälsan och lärarna utifrån resultaten av utredningen och treårs-projektet "nollvision" erbjuda adekvat stöd för att komma till rätta med hög frånvaro och sen ankomst som gör att många elever riskerar att få betyget F. I åtgärdsprogrammet behöver det tydligt framgå vilka elevens behov är och hur åtgärderna tillgodoser elevens behov och att det finns möjlighet att ge studiehandledning på elevens modersmål.

Metod och genomförande

Under hösten 2013 och våren 2014 granskar Skolinspektionen kvaliteten på undervisningen på gymnasieskolans yrkesprogram vid 64 skolor i landet. Av dessa skolor har 54 kommunala huvudmän och 10 fristående huvudmän.

Granskningen har avgränsats till en klass i årskurs 2 på det aktuella programmet och inriktningen. Granskningen har genomförts genom att inspektörerna inför besöket i skolan har tagit del av schema, klasslista och poängplan för den aktuella klassen samt protokoll från skolans lokala programråd. Rektorn på det granskade programmet har också besvarat en verksamhetsredogörelse. Utöver detta har en enkät genomförs med elever vid det granskade programmet årskurs 2. I samband med besöket har inspektörerna tagit del av gällande åtgärdsprogram, betygskatalog och individuella studieplaner i den aktuella klassen.

Vid besöket har lektioner i ämnena pedagogiskt ledarskap, naturkunskap, historia och pedagogiskt arbete observerats. Elever har intervjuats både enskilt och i grupp. Dessutom har lärare, rektor och representanter för elevhälsan och studie- och yrkesvägledningen intervjuats. Besöket har avslutats med en muntlig återkoppling till rektorn om de preliminära resultaten av granskningen. Rektorn har tagit del av och getts möjlighet att lämna synpunkter på sakuppgifter i rapporten.